

N:o 32.

Ank. till Riksd. Kansli den 8 Maj 1874, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion, åsyftande närmare bestämmelser rörande återvinningsrätt till lös egendom, som blifvit genom olofligt tillgrepp rättte egaren afhändt.

I ifrågavarande hänseende finnas för närvarande ej andra bestämmelser än de, hvilka, hemtade från 49 kap. 2 § Missgernings-balken, innefattas i Kongl. förordningen angående nya strafflagens införande den 16 Februari 1864, § 16 mom. 5, så lydande: Klandras det, som stulet är, och säger man sig det köpt hafva, eller vill på annat sätt genom fångesman, eller vittnen, visa sin rätt; då skall det gods i Rätten; eller hos bofast man, insättas, och fångesmannen eller vittnen framhafvas. Sker det inom den tid, som domaren förelägger; vare han saklös, som ifrån sig leda gitter, och svare då den som det ledes till. Kan han ej visa laga fång; gifve ut det, som klandras, och gör sig urtjufva med sjelf sins ed, om domaren det skäligt pröfvar. Gitter han ej eden gånga; stånde tjufs rätt. Hafver han vittne, att han det redligen köpt, ändå att han ej fångesman framhafva kan, vare saklös.»

Frågan om rätta tolkningen af detta lagrum har länge varit omvistad. Under det att somliga domare omfattat den åsigt, att egare, som förlorat gods genom olofligt tillgrepp, skulle få utan lösen taga det åter hos innehafvaren, oafsedt att denne är i god tro, hafva andra deremot hyllat den mening, att en sådan innehafvare ej hade skyldighet afstå godset till egaren, med mindre denne därför erlägger lösen. Meningsskiljaktigheten beror på den olika betydelse, man tillägger det i

lagen begagnade uttrycket: »vare saklös», såsom åsyftande ansvarsfrihet antingen både i kriminelt och civilt, eller endast i kriminelt hänseende.

Jemväl i fråga om sjelfva grundsatsen hafva meningarne varit delade, och hos Lag-komitén och Lag-beredningen gjorde sig skiljaktiga uppfattningar gällande. Det af Lag-komitén föreslagna stadgande i ämnet är af följande innehåll: »Har köparen i god tro varit, och är godset i hans hand kommet, vare ej skyldig det till egaren afstå, der ej denne betalar hvad derför gifvet är. Har köparen innehaft godset öfver år och dag, utan att egaren sig hos honom anmält, att det lösa; hafve då våld det behålla. Köper någon, på god tro, egendomen å öppen auktion, å allmänna försäljningsställen, i öppna salubodar, i handelsmagasiner, eller å marknader, ege rätt att den egendom behålla, sedan den i hans hand kommit.» Lag-beredningens förslag deremot är af denna lydelse: »Har gods, som blifvit såldt af annan, än rätt egaren, kommit ur dennes hand genom oloffigt tillgrepp, då ege han det utan lösen återfå hos den, som det innehafver. Har denne på god tro fått godset i handom, och afstår han det ej godvilligt, göre egaren sin rätt mot honom gällande, genom stämning inom tre år sedan godset tillgreps. Är det såldt å offentlig eller öppen auktion, å marknad, torg eller annat allmänt försäljningsställe, eller i salubod eller handelsmagasin, der dylikt gods vanligen säljes; hafve den, som godset på god tro i handom fått, rätt att det behålla, der ej egaren, inom tid, som nu sagd är, hos honom anmäler sig att det lösa och betalar hvad han för godset gifvit.»

Till stöd för sin åsigt anförde Lag-beredningen, att, ehuru i fråga om köp och klander af lös egendom blotta besittningen i allmänhet måste antagas såsom ett bevis på innehafvarens eganderätt — väl icke i den mening som om en person, hvilken sjelf på grund af aftal med egaren, t. ex. ett lån, eller genom en brottslig handling kommit i besittning af ett ting, skulle kunna förebära besittningen såsom ett värn emot egarens återvinningstalan, utan endast i den mening, att tredje man, som i god tro förvärfvar tinget af innehafvaren, icke behöfver göra sig särskildt underrättad om dennes laga fång — hade Beredningen dock, i strid med Lag-komiténs förslag, men i öfverenstämmelse med Hofrätternas anmärkningar, föreslagit ett undantag från denna regel för det fall då godset genom oloffigt tillgrepp kommit ur rätt egarens hand. Om man än med skäl kunde påstå, att, när ett sådant gods blifvit af innehafvaren såldt till en köpare, som öfvertagit det i god tro, det vore lika hårdt för köparen, om han utan ersättning skulle förlora det köpta, som för egaren att, utan eget förvällande, mista sin egendom, så fordrade likväl, enligt Beredningens tanke, ett högre af-

seende på den allmänna säkerheten och eganderättens helgd, att lagstiftningen erkänner den bestulne egarens anspråk, äfven då han icke kan bevisa köparens oredlighet; för att dymedelst så mycket som möjligt betaga dem, hvilka, genom det stulna godsets döljande, i synnerhet främja brott emot eganderätten, tillfällen till en orättmätig vinst. Att allmänheten äfven hyste den föreställning, att egaren vore berättigad återtaga honom olofligen fräuhändt gods, hvar det funnes, syntes deraf, att köpare af sådant gods merendels godvilligt utgäfvde det utan ersättningsanspråk, och denna föreställning, som öfverensstämmde icke blott med uttryckliga stadganden i våra äldre lagar, utan äfven med den i tillämpningen allmännast vedertagna tydning af vår nu gällande lag, hade Beredningen ansett sig ej böra motverka. Samma grundsats hade ock de flesta främmande lagar dels af ålder bibehållit, dels ånyo upptagit. Men på det den, hvilken på god tro kommit i besittning af sådant gods, ej måtte under en allt för lång tid vara utsatt för egarens återvinningstalan, hade föreskrifvits, att denna skulle anställas inom tre år sedan godsets tillgreps, helst en så beskaffad vindikation af lösören efter denna tids förlopp väl högst sällan torde komma i fråga. Och som det äfven vore billigt, att den, hvilken offentligen köpt dylikt gods och derföre borde företrädesvis förutsättas hafva handlat i god tro, af lagen än mera skyddades, vore det likaledes i förslaget för sådant fall föreskrifvet, att egaren skulle inom nämnda tid anmäla sig att lösa godset, om han ville det återfå.

Med föranledande af en vid nästlidne riksdag väckt motion i ämnet, yttrade sig då varande Lag-Utskott i hufvudsaklig öfverensstämmelse med Lag-beredningens förslag; dock var Utskottet af något skiljaktig mening i afseende på tiden, inom hvilken återvinningstalan borde anställas. Utskottet hade nemligen kommit till den öfvertygelse, att egarens billiga anspråk i detta hänseende kunde anses behörigen tillgodosedt, om tiden för sådan talans väckande begränsades till ett år från tillgreppets föröfvande, i stället för tre år, såsom Lag-beredningen föreslagit. För öfrigt hade Utskottet ansett sig böra utvidga förevarande bestämmelse så, att den komme att omfatta jemväl andra fång än köp, hvilket äfven iakttagits af Lag-beredningen, som, efter att hafva under 1 kap. 19 § af förslaget till Handelsbalk upptagit ofvanberörda stadgande rörande gods, som till innehafvaren blifvit såldt, uti 1 kap. 30 § och 6 kap. 6 § af samma balk stadgat, att enahanda föreskrifter skulle gälla äfven för gods, som innehafvaren genom byte eller såsom pant erhållit, samt i 2 kap. 4 § af handlat frågan om gods, som innehafves i följd af gäfv.

Vidare anförde Utskottet, att, om en lag stiftades i öfverensstämmelse med Lag-beredningens sålunda modifierade förslag, torde 5 mom. i 16 § af ofvan åberopade Kongl. förordning kunna helt och hållet upphävas. Visserligen innehölle detta lagrum särskilda föreskrifter angående dels kvarstad å stulet gods, som vore föremål för klandertalan, dels skyldighet för innehafvaren, der han ej kunde visa laga fång, att göra sig urtjufva med sjelf sins ed, och dels den påföljd, som uppkommer, i fall han åt eden brister; men då det låge i sakens natur, att domaren i hvarje särskildt fall egde efter omständigheterna pröfva, huruvida innehafvaren borde tills vidare eller i afvaktan på målets slutliga afgörande depossideras från det omtvistade, samt 6 mom. i omförmälda § af 1864 års förordning anvisade egaren att, för återfående af det honom frånstulna, lita Konungens Befallningshafvande eller domaren till, med rättighet dock för egaren att sjelf återtaga det af den, som vore löscher man eller misstänkt att vilja rymma, eller der det stulna godset å färsk germing funnes; då stadgandet om urtjufvaeden ej öfverensstämde med nutidens lagstiftningsprinciper; och då strafflagen innehölle erforderliga bestämmelser om ansvar för den, som af misstänkt person tillhandlade sig stulet gods eller eljest emottoge det, syntes dessa föreskrifter vara obehöfliga och olämpliga. Och Utskottet hemställde således, att Riksdagen måtte för sin del besluta en författning, så lydande:

Med upphäfvande af 16 § 5 mom. i Kongl. förordningen om nya strafflagens införande och hvad i afseende derå i akt tagas skall den 16 Februari 1864, förordnas som följer:

Har gods, som blifvit såldt af annan, än rätte egaren, kommit ur dennes hand genom olofligt tillgrepp; då ege han det utan lösen återfå hos den, som det innehafver. Har denne på god tro fått godset i handom, och afstår han det ej godvilligt; göre egaren sin rätt mot honom gällande, genom stämning inom ett år sedan godset tillgreps. Är det såldt å offentlig eller öppen auktion, å marknad, torg eller annat allmänt försäljningsställe, eller i salubod eller handelsmagasin, der dylikt gods vanligen säljes; hafve den, som godset på god tro i handom fått, rätt att det behålla, der ej egaren, inom tid som nu sagd är, hos honom anmäler sig att det lösa och betalar hvad han för godset gifvit.

Hvad nu stadgadt är skall, i tillämpliga delar, gälla, äfven om godset kommit i innehafvarens hand genom annat fång än köp: är fångtet gåfva; hafve dock godsets egare rätt att det utan lösen återfå, så länge det ej, på god tro, kommit i annans hand än gåfvotagares eller hans arfvings.

Detta förslag blef icke af Riksdagen godkänt.

Emellertid har vid innevarande riksdag Herr *Ola Andersson* genom en inom Andra Kammaren väckt, till Lag-Utskottet remitterad motion (N:o 1) ånyo upptagit frågan samt föreslagit, »att Riksdagen för sin del beslutar en sådan lag, som innehålles i sistlidna års Lag-Utskotts betänkande i frågan; dock med de förtydliganden och tillägg i afseende på arf, pant och offentliga pantlåneinrättningar, som kunna finnas nödiga, samt med uteslutande af deri intagna undantag för köp å auktion, marknad, torg etc.»

Utskottet, som fortfarande delar Lag-beredningens åsikter i ämnet, har sökt afhjelpa de vid förra riksdagen emot Lag-Utskottets då uppgjorda förslag framställda anmärkningar derom, dels att förslaget icke med erforderlig tydlighet utvisade, att det afsåge jemväl pantsatt gods, och dels att det lemnade rum för den tolkning, att bestämmelsen om viss preskriptionstid för anställande af klandertalan i ifrågavarande hänseende skulle ega tillämplighet äfven i afseende på den, som genom arf kommit i besittning af stulet gods.

Af ofvan anförda skäl kan Utskottet icke understödja motionärens yrkande om borttagande af föreslagna undantagsstadgandet i fråga om gods, som blifvit såldt å offentlig auktion, å marknad, torg eller annat allmänt försäljningsställe, eller i salubod eller handelsmagasin, der dylikt gods vanligen säljes. Deremot anser Utskottet, att detta undantagsstadgande bör utsträckas äfven till gods, som blifvit pantsatt i allmän pantlåneinrättning. Dylika inrättningar, såsom varande ett slags barmhertighets- eller välgörenhetsanstalter, måste nemligen kunna antagas företrädesvis handla i god tro, lika väl som den, hvilken på allmänt försäljningsställe köper en vara.

På grund af hvad anfördt blifvit, får Utskottet, i anledning af förevarande motion, värdsamt hemställa,

att Riksdagen måtte för sin del besluta en författning om återvinningsrätt till lös egendom, som blifvit genom olofligt tillgrepp rätte egaren afhänd, så lydande:

Med upphäfvande af 16 § 5 mom. i Kongl. förordningen om nya strafflagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall den 16 Februari 1864, förordnas som följer:

Har gods, som genom köp eller byte eller såsom pant öfverlåtits af annan, än rätte egaren, kommit ur

dennes hand genom olofligt tillgrepp; då ege han det utan lösen återfå hos den, som det innehafver. Har denne på god tro fått godset i handom, och afstår han det ej godvilligt; göre egaren sin rätt emot honom gällande, genom stämning inom ett år sedan godset tillgreps. Är det afyttradt å offentlig auktion, å marknad, torg eller annat allmänt försäljningsställe, eller i salubod eller handelsmagasin, der dylikt gods vanligen säljes; hafve den, som godset på god tro i handom fått, rätt att det behålla, der ej egaren, inom tid som nu sagd är, hos honom anmäler sig att det lösa och betalar hvad han för godset gifvit. Är godset pantsatt hos allmän pantlåneinrättning, hafve inrättningen rätt att panten behålla till dess skulden betalas.

Hvad nu stadgadt är skall, i tillämpliga delar, gälla, äfven om godset kommit i innehafvarens hand genom arf eller gåfva; dock vare, i fråga om skyldigheten att återlemna godset, sådan innehafvare, fastän han är i god tro, ansedd lika med den, från hvilken arvet eller gåfvan kommit.

Stockholm den 8 Maj 1874.

På Utskottets vägnar:

ERIC SPARRE.

Reservationer:

af Herr Grefve Sparre: »Utan att nu ingå på frågan om det principiellt riktiga i det af Utskottet framställda förslag, hvilket det begränsade utrymmet för en reservation förbjuder, anser jag blott böra fästa uppmärksamheten derpå att förslaget — detsamma som sistlidne år framställdes och då *afslogs i begge Kamrarne* — leder till alldeles motsatsen mot hvad motionären afsett. I de aldra flesta fall får, enligt nu gällande lag, den, från hvilken gods är stulet, det åter af den, som

det köpt, utan lösen. Enligt förslaget deremot får han det *icke*, der det är såldt å marknad, torg eller annat allmänt försäljningsställe, *icke heller* sedan ett år från tillgreppet förflutit. Då nu just de tjufvar, emot hvilka man har svårast att värja sig, eller hästtjufvar, och i allmänhet de som tillgripa kreatur ute å bete, *nästan alltid* sälja dessa på marknader, så är det ju uppenbart att förslaget går i motsatt riktning emot hvad motionären åsyftat, hvarföre han också bekämpat detta stadgande.

Åfventyrligheten af det föreslagna lagstadgandet, som skulle innebära en uppmaning för bofvar att, med tillhjälp af två falska vittnen, hvarpå tillgången dess värre icke är knapp, frantaga en person allt hvad han inom loppet af ett år förvärfvat annorstädes än på torg, marknad eller auktion, är också så i ögonen fallande, att förslaget lika litet nu som sistlidne år torde vinna sympathi.

Lag-beredningen, som i fullkomlig motsats till Lag-komitén upptagit detta stadgande, hade tillagt att: »om gods klandras, och säljaren ej kan värja detsamma, denne skall ersätta skadan». Då Utskottet deremot uteslutit detta stadgande, har Utskottet beröfvat den i god tro varande köparen regressen emot sin säljare, hvilket ytterligare är orimligt.

Slutligen kan undantaget för allmänna pantlåne-inrättningar vara betänkligt. Detta undantag är för pantlåne-inrättningen i hufvudstaden, der en polisbetjent alltid skall vara tillstädes, fullt motiveradt. Men i småstäderna finnas allmänna pantlåne-inrättningar, vid hvilka man icke alltid tillvägagår med erforderlig försigtighet, och ett privilegium, som skulle göra dessa till tjufköpare, vore högst olämpligt.»

af Herr Grefve *Mörner*: »Då jag icke kan finna de af Utskottet föreslagna lagstadganden nöjaktigt lösa frågan, huru och med hvad rätt stulet gods må af den bestulne återbekommas, finner jag mig nödsakad afstyrka bifall till förslaget.»

af Herr *Sundell*: »Då Lag-Utskottets utlåtande, i anledning af väckt förslag, ungefärligen lika med det nu behandlade, afslogs vid sistlidet års riksdag af ena Kammaren, synes mig, att endast af detta skäl bifall till Herr Ola Anderssons motion nu icke oort, på sätt som skett, af Utskottet tillstyrkas; åberopande jag i öfrigt den reservation i ämnet, hvilken jag vid förra riksdagen afgaf. (Lag-Utskottets Utl. 1873, N:o 10, pag. 7).»

af Herr *Nils Petersson*.

Derjemte har Herr *Sven Nilsson* begärt få antecknadt, att han i ärendets afgörande inom Utskottet icke deltagit.